

MINISTERSTWO GOSPODARKI I PRACY

DEPARTAMENT TURYSTYKI

INFORMACJA

**o stanie realizacji w roku 2003 zadań zapisanych
w „Międzyresortowym programie rozwoju
turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży
na lata 2001-2006”**

**Dokument przyjęty
przez Radę Ministrów**

Warszawa, styczeń 2005 r.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	3
I. Upowszechnianie udziału dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku	4
II. Szkolenie i doskonalenie kadr dla turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży	14
III. Wsparcie dla rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	16
IV. Zapewnienie bezpieczeństwa turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży	18
Podsumowanie	21
Wnioski	22
Tabele	23

Informacja
o realizacji w roku 2003 zadań zawartych w „Międzyresortowym programie
rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży na lata 2001-2006”.

WPROWADZENIE

Turystyka społeczna zapoczątkowała na świecie i w Polsce rozwój turystyki masowej, tworząc tym samym podstawę współczesnej turystyki komercyjnej. Najważniejszym segmentem turystyki społecznej, w niewielkim tylko fragmencie związanym z turystyką komercyjną, jest turystyka dzieci i młodzieży.

Turystyka tak postrzegana stanowi istotną wartość i spełnia rolę ważnego środka realizacji programu szkolnego i przygotowania do życia w społeczeństwie.

Zgodnie z decyzją Rady Ministrów koordynatorem „Międzyresortowego programu rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży na lata 2001-2006” był w 2003 roku Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej*, jako minister właściwy do spraw turystyki, w ścisłej współpracy z Ministrem Edukacji Narodowej i Sportu.

Realizacja Programu w roku 2003 zbiegła się z cyklicznymi badaniami aktywności turystycznej dzieci i młodzieży, które wykazały, iż w roku 2002 w całości wyjazdów turystycznych uczestniczyła tylko ok. połowa dzieci, a były to przede wszystkim wyjazdy krótkookresowe (2-4 dniowe). Ponadto zainteresowanie tej grupy wyjazdami długookresowymi oraz zagranicznymi, pomimo dotychczasowych słabych wyników, dodatkowo spadło.

Natomiast udział młodzieży w całkowitej liczbie wyjazdów turystycznych w 2002 roku był o ponad 25% wyższy od turystyki dziecięcej. Młodzież preferowała zwłaszcza wyjazdy długookresowe. Jednak należy zauważyć, iż wypoczynek ten organizowany był w większości przez młodzież samodzielnie, a tylko nieliczna grupa z ogółu polskiej młodzieży zdała się na ofertę biur podróży.

Do przyczyn takiej sytuacji należy zaliczyć przede wszystkim niekorzystną sytuację ekonomiczną polskich rodzin, która wymusiła przeformułowanie koncepcji podróży i wypoczynku dzieci i młodzieży, zarówno co do celu, jak i długości. Ponadto trzeba zwrócić uwagę na dość ograniczoną ofertę branży turystycznej skierowaną do tego segmentu rynku turystycznego. Głównymi instytucjonalnymi organizatorami wyjazdów dla dzieci i młodzieży w 2002 roku pozostawały szkoły, zakłady pracy rodziców, organizacje młodzieżowe i religijne.

Ze względu na powyższą skalę uczestnictwa dzieci i młodzieży w imprezach turystycznych i różnego rodzaju formach wypoczynku resorty skupiły się w 2003 roku na wsparciu finansowym zadań związanych szczególnie z upowszechnianiem udziału młodego pokolenia w turystyce i rekreacji.

Ministerstwo Gospodarki i Pracy przedstawia, zgodnie z kolejnością zapisanych zadań, informację o wykonaniu i formach realizacji w 2003 roku poszczególnych zapisów Programu, przygotowaną w oparciu o informacje przekazane z poszczególnych resortów.

* „Informacja o realizacji...” odnosi się do okresu poprzedzającego Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 maja 2004 roku w sprawie utworzenia Ministerstwa Gospodarki i Pracy, a tym samym zniesienia Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. W związku z powyższym w tekście występują sformułowania Minister / Ministerstwo: Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej.

I. UPOWSZECHNIANIE UDZIAŁU DZIECI I MŁODZIEŻY W TURYSTYCE I WYPOCZYNKU.

I.1. Tworzenie prawnych i ekonomicznych podstaw sprzyjających rozwojowi turystyki dzieci i młodzieży.

Pomimo zakończenia, zgodnie z harmonogramem Programu, realizacji tego zadania potrzeba tworzenia efektywnych regulacji prawnych i ekonomicznych dla tego rodzaju turystyki pozostaje nadal aktualna.

Podstawowymi aktami prawnymi regulującymi kwestie wypoczynku dzieci i młodzieży pozostawały:

- ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty wraz z aktami wykonawczymi dotyczącymi warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, w tym przez publiczne przedszkola szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki, a także zasad jego organizowania i nadzorowania,
- ustawa z dnia 18 stycznia 1996 roku o kulturze fizycznej oraz akty wykonawcze do niej dotyczące warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach,
- ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku o usługach turystycznych wraz z aktami wykonawczymi.

Jednak ze względu na pojawiające się rozbieżności w interpretacji zapisów legislacyjnych w zakresie działalności organizatorów turystyki dziecięcej i młodzieżowej prowadzone były w okresie sprawozdawczym konsultacje wiodących w tej kwestii resortów – Edukacji Narodowej i Sportu oraz Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej.

I.2. Utrzymanie aktualnych rozwiązań podatkowych, sprzyjających rozwojowi turystyki dzieci i młodzieży.

Pomimo, iż realizacja tego zadania także nie była przewidziana harmonogramem Programu na rok 2003 warto naświetlić prace podjęte przez Ministerstwo Finansów, w uzgodnieniu z właściwymi merytorycznie resortami, które zmierzały do harmonizacji rozwiązań podatkowych z systemem legislacyjnym Unii Europejskiej.

W zakresie turystyki zasadniczą kwestią była implementacja VI Dyrektywy o VAT, która ostatecznie została dokonana wprowadzeniem ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług. Zgodnie z jej przepisami, tj. art. 119., wykonywanie usług turystyki, w tym organizowanie wypoczynku dzieci i młodzieży objęto stawką 22% od marży.

Natomiast zredukowaną stawką 7% objęto usługi hotelarskie, usługi świadczone przez obiekty noclegowe turystyki oraz pozostałe miejsca, krótkotrwałego zakwaterowania w tym usługi świadczone przez schroniska, schroniska młodzieżowe oraz domy wycieczkowe oraz obozowiska dla dzieci.

Całkowite zwolnienie z podatku VAT uzyskały zaś usługi krótkotrwałego zakwaterowania w bursach, internatach, domach studenckich oraz usługi non-profit w zakresie rekreacji i sportu, z których najczęściej korzystają dzieci i młodzież.

I.3. Wsparcie różnych form turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży oraz wybranych działań programowych.

I.3.1. Kontynuacja realizowanych działań programowych.

W roku 2003 **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** udzieliło wsparcia finansowego w wysokości 269.484 zł dla 67 zadań o szczególnych wartościach dla rozwoju i upowszechniania turystyki, w których wzięło udział 12.224 osób. Wśród nich na szczególną uwagę zasługują:

- 32 obozy turystyczne, w tym jeden z udziałem osób niepełnosprawnych, w których wzięło udział 1.127 dzieci i młodzieży. Obozy miały charakter rekreacyjno-poznawczy, podczas których realizowano m.in. różne formy turystyki kwalifikowanej. Uczestnicy mieli możliwość zapoznania się z zasadami prawidłowego i bezpiecznego organizowania różnych form wypoczynku.
- 18 różnych imprez turystyczno- krajoznawczych, w których wzięło udział 5.568 osób, a były to m.in.: Złot Młodzieży „Palmiry”, Rajd Młodzieży PTSM „Górskie Wędrowanie - Pożegnanie Jesieni”, „Wycieczka za worek ziemniaków”, „Pierwszy raz w Warszawie” itp. Większość imprez miała charakter cykliczny. Ich celem było upowszechnianie turystyki i krajoznawstwa w środowisku młodzieży szkolnej, integracja uczniów oraz poznawanie walorów krajoznawczych różnych terenów.
- 1 turniej i 5 konkursów dotyczących wiedzy na temat krajoznawstwa i turystyki, które promowały i upowszechniały aktywne uprawianie różnych form turystycznych. Konkursy i turnieje te cieszą się dużą popularnością wśród młodzieży szkolnej. Uczą także zasad prawidłowej organizacji turystyki, poszerzają wiedzę i motywują do własnego poszukiwania walorów krajoznawczych i turystycznych regionów Polski.

Ponadto w 2003 roku **kuratorzy oświaty** przeznaczyci na taki wypoczynek dzieci i młodzieży środki finansowe w wysokości 7.725.897 zł. W ramach tej kwoty dofinansowano przede wszystkim kolonie i obozy szkoleniowo-wypoczynkowe, integracyjne, rehabilitacyjne, terapeutyczne, sportowe, wędrownie, przysposobienia obronne oraz z programami zawierającymi elementy profilaktyki, a także warsztaty muzyczne, plastyczne, edukacyjno – językowe dla 144.216 dzieci i młodzieży.

Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, w ramach wspierania finansowego wybranych form turystyki dzieci i młodzieży, dofinansowało w 2003 roku 11 zadań o szerokim zakresie tematycznym dotyczącym nie tylko wypoczynku, ale także poszerzenia wiedzy historycznej, geograficznej, krajoznawczej oraz świadomości ekologicznej. W realizowanych zadaniach uczestniczyło bezpośrednio 16.576 młodych osób. Dotacjami na kwotę 288.924 zł objęto różnorodne formy aktywizowania postaw proturystycznych, tzn.:

- konkursy – Ogólnopolski Konkurs Krasomówczy Młodzieży Gimnazjalnej i Szkół Podstawowych oraz XXXII Międzynarodowy Konkurs Krasomówczy Młodzieży Szkolnej;
- cykliczne imprezy masowe - XLIII Centralny Złot Młodzieży „Palmiry”, XII Ogólnopolski Festiwal Piosenki Turystyczno – Przyrodniczej połączony z IX Złotem Szkół im. M. Konopnickiej, X Jubileuszowy Centralny Złot laureatów Ogólnopolskiego Młodzieżowego Konkursu Krajoznawczego – „Poznajemy Ojcowiznę”, V Międzynarodowy Złot Rodzinny Turystyki Campingowej

i Caravaningowej, IX Centralna Impreza PTSM na orientację – XI Centralny Zlot „Ekologia – Warmia – Mazury”, XLIV Ogólnopolski Wysokokwalifikowany Rajd Pieszy „Wielkopolska 2003”, XXXVIII Marsz Szlakiem I Kompanii Kadrowej, XVII Ogólnopolskie Spotkanie Młodzieży Szkolnej w Stolicy;

- kompleksowe programy - Akcja „Alternatywa” organizowana przez PTTK O/Częstochowa objęła: ferie 2003, turystykę i krajoznawstwo dzieci i młodzieży szkolnej, miejski maraton imprez na orientację, wakacje 2003 oraz Program turystyki aktywnej realizowany przez Salezjańską Organizację Sportową „SALOS” w postaci spływów, rajdów oraz obozów turystycznych.

W 2003 roku, tak jak w roku poprzedzającym, **Ministerstwo Środowiska** „(...) *ze względu na stale zmniejszające się środki budżetowe (...)*” wycofało się z dofinansowania działań realizowanych przez organizacje pozarządowe w ramach tego zadania.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wzorem lat ubiegłych, także w 2003 roku wspierało działania na rzecz młodzieży z obszarów wiejskich poprzez zlecenie zadań edukacyjnych jednostkom nie zaliczanym do sektora finansów publicznych, w tym fundacjom i stowarzyszeniom. W ten sposób dofinansowano w kwocie 1.360.000 zł organizację imprez o charakterze sportowym i turystycznym, a także sportowych obozów szkoleniowych oraz prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych. W działaniach tych uczestniczyła młodzież wiejska ze szkół ponadpodstawowych z całej Polski w liczbie 72.009 osób.

I.3.3. Wsparcie dystrybucji oferty dla dzieci i młodzieży (wydawnictwa, targi, imprezy promocyjne).

W 2003 roku **Polska Organizacja Turystyczna** w porozumieniu z **Ministerstwem Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej** realizowała szeroki plan promocji określonych produktów turystycznych w kraju i zagranicą. W odniesieniu do turystyki dzieci i młodzieży oznaczało to skoncentrowanie działań na najbardziej popularnym wśród tej grupy odbiorców produkcie tj. turystyce kwalifikowanej. W tym celu opracowano i wydano katalog oraz wsparto przygotowanie imprezy studyjnej dla dziennikarzy z zakresu turystyki aktywnej. Ponadto temat ten podnoszony był przy okazji każdego targów turystycznych, którym patronowało Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej lub Polska Organizacja Turystyczna.

I.3.4. Wsparcie działań programowych badaniami i analizami różnych aspektów aktywności turystycznej dzieci i młodzieży.

W ramach realizacji przez **Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej** zadań wynikających z rządowego „Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej na rok 2003” opracowano m.in. raporty pn.: „Urządzenia sportowo-rekreacyjne w obiektach noclegowych turystyki”, „Baza gastronomiczna w Polsce i jej struktura w 2002 roku”, „Baza noclegowa w Polsce i jej wykorzystanie w 2002 roku”. Ich celem było stworzenie pełnego obrazu zastosowania, stanu i wykorzystania infrastruktury turystycznej w Polsce, z uwzględnieniem specyficznych wymagań turystyki dzieci i młodzieży. Koszt wykonania tych i innych opracowań z zakresu badań infrastruktury turystycznej wyniósł 214.150 zł.

Odnosnie zaś stałych badań, wykonywanych cyklicznie co 2 lata, w zakresie uczestnictwa Polaków w turystyce, w 2003 roku zrealizowano projekt pn. „*Aktywność turystyczna dzieci i młodzieży w 2002 roku*”. Dzięki niemu określono skalę uczestnictwa w wyjazdach turystycznych dzieci i młodzieży w 2002 roku oraz określono charakterystykę tych wyjazdów. Całość badania, którego elementem była analiza turystyki dzieci i młodzieży wykonano za kwotę 649.200 zł.

I.4. Wsparcie organizacyjne i finansowe dla zwiększenia udziału wybranych grup dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku.

I.4.1. Kontynuowanie dofinansowania pobytu dzieci i młodzieży niepełnosprawnej na turnusach rehabilitacyjnych oraz w przypadkach niezbędnych ich opiekunów.

Sportowe obozy wspierane przez **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** stanowią integralną część programu rozwoju rekreacji i turystyki wśród dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. W 2003 roku na zorganizowanie 180 obozów sportowych dla 6.640 uczestników przeznaczono kwotę 3.520.977 zł, co stanowiło prawie 16,5% ogólnej kwoty środków specjalnych przeznaczonych na zadania w zakresie rozwoju sportu osób niepełnosprawnych.

Podczas obozów realizowano program sportowo-rekreacyjny dostosowany do rodzaju i stopnia niepełnosprawności. Oprócz zajęć sportowych, gier i zabaw rekreacyjnych realizowano także program krajoznawczo-turystyczny. Popularyzowano - tam gdzie były ku temu warunki - sporty wodne, turystykę pieszą i rowerową.

W 2003 roku Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej na podstawie upoważnienia ustawowego, zawartego w art. 10 d ust. 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wydał rozporządzenie sankcjonujące kwestię organizacji turnusów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 100, poz. 926). W analizowanym okresie, zgodnie z informacją przekazaną przez **Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej**, samorządy powiatowe kontynuowały dofinansowanie ze środków **Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych** organizację turnusów rehabilitacyjnych, jako jednej z podstawowych form rehabilitacji, cieszącą się dużą popularnością wśród dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Łącznie wydatkowano na ten cel 16.936.033 zł, odpowiednio:

- na rzecz 19.339 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej wydatkowano 11.407.244 zł, przeciętne dofinansowanie wyniosło 590 zł,
- na rzecz 13.500 opiekunów wydatkowano 5.528.789 zł, przeciętne dofinansowanie wyniosło 410 zł.

I.4.2. Rekreacja i turystyka dzieci i młodzieży niepełnosprawnej realizowana poprzez samorządy powiatowe, uczestniczące w programie pilotażowym DOMINO.

Ze względu na zakończenie w roku 2002 pilotażowego programu DOMINO prace **Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej** w 2003 roku skupiły się na działaniach merytorycznych na rzecz wypoczynku dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Na zlecenie resortu wydana została praca pt. „*Turystyka Osób Niepełnosprawnych - ograniczenia i możliwości rozwoju*”, na którą wydatkowano 12.000 zł. Innym zadaniem zrealizowanym w ramach programu badań Statystyki Publicznej na rok 2003 był raport pn.

„Urządzenia w obiektach noclegowych dla osób niepełnosprawnych fizycznie”. Koszt dofinansowania tego raportu wyniósł 10.000 zł. Obydwa ww. opracowania rozpowszechniono na stronie internetowej resortu oraz rozesłano do organizacji pozarządowych zajmujących się upowszechnianiem turystyki osób niepełnosprawnych, organów samorządu terytorialnego, szkół, organizacji turystycznego samorządu gospodarczego.

Ponadto Departament Turystyki, w ramach dotacji celowych, dofinansował kwotą 5.000 zł, zorganizowany przez Zarząd Główny PTTK, „Ogólnopolski Sejmik „Razem z PTTK”, poświęcony turystyce osób niepełnosprawnych. Uczestniczyło w nim 159 osób, głównie młodzieży niepełnosprawnej, a wśród poruszanych tematów zwrócono uwagę m.in. na: krajoznawcze udostępnienie osobom niepełnosprawnym dóbr kultury i przyrody, metody pracy przewodników z osobami niepełnosprawnymi, turystykę i krajoznawstwo, jako nowoczesną formę rehabilitacji, adekwatną do różnych niesprawności.

W roku 2003 **Ministerstwo Zdrowia** dofinansowało w ramach dotacji celowych 24 turnusy i obozy dla 2760 niepełnosprawnych dzieci i młodzieży. Wyjazdy miały charakter rehabilitacyjny, diagnostyczno-rehabilitacyjny, terapeutyczny, integracyjny, rehabilitacyjno-integracyjny oraz edukacyjno-leczniczy.

Wypoczynek został zorganizowany przez: Krajowe Towarzystwo Autyzmu, Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem, Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Społecznej, Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niesłyszących i Niedosłyszących, Towarzystwo Pomocy Dzieciom i Młodzieży z Cukrzycą, Polski Związek Głuchych, Polski Związek Niewidomych. Łączna kwota dotacji wyniosła 1.098.400 zł.

I.4.3. Wypoczynek dzieci i młodzieży z rodzin patologicznych i niewydolnych wychowawczo.

Program „Wypoczywam czynnie” finansowany jest ze środków **Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu** z części oświatowej. Ma on na celu upowszechnianie aktywnych i sportowych form wypoczynku oraz inicjowanie działań na rzecz zwiększenia uczestnictwa w nim dzieci i młodzieży ze środowisk niewydolnych ekonomicznie i społecznie. W roku 2003 dofinansowano 12 obozów dla 722 uczestników na łączną kwotę 99.900 zł.

Organizowane przez stowarzyszenia obozy sportowo-rekreacyjne, w ramach zadań zleconych jednostkom nie zaliczanym do sektora finansów publicznych, uwzględniały w swoich programach:

- elementy wychowania przez sport i rekreację;
- upowszechnianie idei „sportu na całe życie”;
- kształtowanie sprawności ruchowej, a także doskonalenie sprawności ruchowej ze szczególnym uwzględnieniem nauki pływania.

I.4.4. Wypoczynek dzieci z rodzin najuboższych w pełni finansowany ze środków budżetu państwa. Wsparcie działań samorządów i organizacji pozarządowych.

W 2003 roku **kuratorzy oświaty** na organizację wypoczynku dla dzieci z rodzin najuboższych przeznaczili środki finansowe w łącznej wysokości 8.953.041 zł. W formie nieodpłatnych kolonii wzięło udział ogółem 20.032 dzieci.

Programem objęto uczniów szkół podstawowych w całym kraju, którzy ze względu na trudną sytuację materialną rodziny nie mieli możliwości skorzystania z wyjazdu na kolonie i obozy

organizowane na zasadach ogólnych, tj. za częściową lub całkowitą odpłatnością. Ich pobyt na koloniach i obozach wolny był od obowiązku wnoszenia przez rodziców jakichkolwiek opłat za uczestnictwo. Rodzice ponosili ewentualnie koszty dowiezienia dziecka na wyznaczone miejsce zbiórki. Dzieci, których rodzice nie mieli możliwości wyposażenia w odpowiednie ubranie, obuwie, niezbędne przybory itp. otrzymały takie wyposażenie.

Zajęcia organizowane w ramach tych koloni dawały możliwość aktywizacji edukacyjnej, sportowej, kulturalnej i społecznej dzieci i młodzieży z uboższych środowisk. Inwestowanie w wychowanie i edukację dzieci oraz młodzieży jest sprawdzoną metodą aktywnej polityki społecznej. Dąży się do tego, aby pobyt dzieci w placówkach wypoczynku był przedłużeniem całorocznego procesu wychowawczego.

I.4.5. Wypoczynek dzieci i młodzieży z terenów wiejskich. Wsparcie działań samorządów i organizacji pozarządowych.

Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w ramach realizacji zapisów tego zadania w 2003 roku bezpośrednio dofinansowało wypoczynek ponad 1.720 dzieci i młodzieży z terenów wiejskich na łączną kwotę 44.000 zł. Głównym beneficjentem instytucjonalnym była organizacja - Ludowe Zespoły Sportowe, która zrealizowała szereg różnorodnych zadań w całym kraju, w tym:

- VIII Ogólnopolski Rajd Narciarski,
- XXXVIII Ogólnopolski Zlot Turystów Wiejskich,
- XXIX Ogólnopolski Zlot Organizatorów i Młodzieży LZS,
- XX Ogólnopolski Zlot Szkoleniowo – Turystyczny LZS,
- IV Ogólnopolski Wielodyscyplinowy Rajd Turystyczny po Ziemi Oświęcimskiej,
- Ogólnopolską Olimpiadę Wiedzy Turystyczno – Krajoznawczej Mieszkańców Wsi – Finał Centralny.

Odnosnie realizacji tego zadania w roku 2003, **Ministerstwo Kultury** kontynuowało program „*Ginące zawody*”, którego celem jest ochrona, popularyzacja unikalnych dziedzin sztuki oraz rękodzieła ludowego. Ta oferta programowa skierowana była do wszystkich grup wiekowych ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Podejmowane w ramach tego programu działania były integralną częścią imprez o charakterze turystyczno-rekreacyjnych o charakterze regionalnym. Dzięki dotacji w kwocie ok. 81.000 zł zrealizowano m.in.:

- VIII Ogólnopolskie Warsztaty Kowalskie i Targi Sztuki Kowalskiej w Wojciechowie,
- IX Ogólnopolskie Spotkania Kowali,
- Program edukacyjny w zakresie tradycyjnej kultury ludowej „Krzesiwo” w Sieradzu,
- Warsztaty Garncarstwa Kaszubskiego, warsztaty plecionkarstwa i warsztaty kaszubskiego malarstwa na szkło w Kaszubskim Uniwersytecie Ludowym w Wieżycy.

I.4.6. Przedsięwzięcia turystyczne przeznaczone dla uczniów szkół rolniczych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych z obszarów wiejskich.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w 2003 roku przeznaczyło kwotę 104.000 zł na zorganizowanie obozów wędrownych oraz obozów sportowo-rekreacyjnych dla uczniów ze szkół rolniczych oraz pochodzących ze wsi uczniów gimnazjów i innych szkół

ponadgimnazjalnych. W tej formie wycieczki, połączonej z programem edukacyjnym, uczestniczyło 266 osób.

I.5. Działalność edukacyjna wśród dzieci i młodzieży.

I.5.2. Edukacja ekologiczna. Wspieranie działań organizacji pozarządowych, realizujących projekty związane z turystyką dzieci i młodzieży.

W 2003 roku **Ministerstwo Środowiska** nie realizowało tego zadania, ze względu na stale zmniejszające się środki budżetowe przeznaczone na edukację ekologiczną. Ministerstwo wycofało się z dofinansowania działań realizowanych przez organizacje pozarządowe.

I.5.3. Centra Edukacji Ekologicznej i szkoły realizujące program edukacji ekologicznej.

Ministerstwo Środowiska w 2003 roku przekazało do zainteresowanych szkół i nauczycieli materiały promocyjno-edukacyjne, mogące uatrakcyjnić zajęcia prowadzone w ramach ścieżek międzyprzedmiotowych w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach. Działania te miały na celu również popularyzację turystyki na terenach cennych przyrodniczo, jak i zainteresowanie młodego pokolenia pięknem polskiej przyrody.

Natomiast dopiero na początku roku 2004 rozpoczęto procedurę przetargową na opracowanie ekspertyzy, dotyczącej inwentaryzacji i weryfikacji terenowych ośrodków kwalifikowanej edukacji ekologicznej oraz przygotowanie i wydanie przewodnika dla zainteresowanych tą tematyką, a także przygotowanie elektronicznej bazy danych terenowych ośrodków edukacji ekologicznej. W postępowaniu tym został wyłoniony wykonawca – Centrum Informacji o Środowisku UNEP/GRID Warszawa. Praca jest finansowana ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOSiGW).

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych od wielu lat nadzoruje prowadzenie działalności edukacyjnej w odniesieniu do społeczeństwa. Jednak w ostatnim dziesięcioleciu aktywność leśników na tym polu znacznie wzrosła. Do końca 2003 roku prawie wszystkie nadleśnictwa w Polsce realizowały własny program edukacji, odpowiadający przede wszystkim lokalnym potrzebom.

Najczęściej stosowaną formą edukacji są spotkania terenowe - lekcje z leśnikami - zazwyczaj na ścieżce dydaktycznej, a także organizowanie różnego rodzaju konkursów, wystaw, ognisk, rajdów, prelekcji, pogadarek i wykładów. W 2003 roku leśnicy przeprowadzili, zorganizowali lub odbyli około:

- 10.000 spotkań (lekcji) w lesie z udziałem około 370.000 osób. Grupą najliczniej reprezentowaną były dzieci i młodzież w wieku szkolnym w liczbie 333.118,
- 3.400 spotkań w szkołach z udziałem 153.000 dzieci i młodzieży z przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich,
- 3.300 prelekcji i pogadarek poza szkołą z udziałem 88.000 dzieci i młodzieży,
- 680 konkursów z udziałem prawie 71.000 dzieci i młodzieży,
- 270 wystaw z udziałem 122.000 dzieci i młodzieży,
- 4.947 akcji, imprez okolicznościowych, ognisk, plenerów plastycznych, rajdów itp. z udziałem 465.000 dzieci i młodzieży.

Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, w zakresie tak ważnej kwestii, jak uwrażliwianie młodego pokolenia poprzez edukację ekologiczną na kwestię poszanowania środowiska, dofinansowało realizację 3 projektów na łączną kwotę 33.672,63 zł. Dotyczyły one:

- V Międzynarodowego Sympozjum Turystyczno–Ekologicznego zorganizowanego przez Towarzystwo im. Marii Konopnickiej z siedzibą w Górach Mokrych, w którym wzięło udział 250 dzieci i młodzież z całej Polski a także z Rosji, Ukrainy, Litwy i Białorusi;
- warsztatów ekoturystycznych przygotowanych przez „Konferencję Służb Ochrony Przyrody Zielonych Płuc Polski” dla 319 uczniów szkół podstawowych i średnich;
- wydawnictw pokonferencyjnych Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Uwarunkowania użytkowania turystycznego lasów i terenów zadrzewionych”, zorganizowanej przez Wyższą Szkołę Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku, w których poruszono m.in. znaczenie leśnych kompleksów promocyjnych dla edukacji i turystyki dzieci i młodzieży.

I.5.4. Edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego, krajoznawstwa i turystyki

Realizacja zapisów „*Międzyresortowego programu rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży*” w aspekcie kultury jest prowadzona przez wiodący resort - **Ministerstwo Kultury** de facto w ramach innych zadań programowych, a w szczególności w ramach „*Międzyresortowego programu edukacji kulturalnej*”. Interdyscyplinarny charakter tego programu łączy zagadnienia edukacji artystycznej z elementami aktywnego wypoczynku. Przyjęta forma stanowi alternatywną formę spędzania wolnego czasu, wspomagającą rozwój intelektualny uczestników oraz zwiększającą wiedzę na temat materialnego i niematerialnego dziedzictwa narodowego. W roku 2003 przeznaczono na dofinansowanie zadań z zakresu szeroko pojętej edukacji kulturalnej ok. 840.000 zł, w tym na:

- XI Międzynarodowy Festiwal Dziecięcych Zespołów Regionalnych „Święto Dzieci Gór” w Nowym Sączu,
- XXX Harcerski Festiwal Kultury Młodzieży Szkolnej „KIELCE 2003”,
- XXIV Międzynarodowy Dziecięcy Festiwal Piosenki i Tańca KONIN 2003 i Światowy Konkurs Piosenki Dziecięcej,
- Pacanów – Europejska Stolica Bajki,
- III Ogólnopolski Konkurs Plastyczny pt. „Przyroda Ojczysta i Jej Ochrona”.

Wśród inicjatyw podejmowanych przez jednostki muzealno–wystawiennicze warto zwrócić uwagę na działania Działu Oświatowego „Zachęty” Państwowej Galerii Sztuki w Warszawie. W 2003 roku galeria była organizatorem wycieczek edukacyjnych po Warszawie, połączonych ze zwiedzaniem wystaw sztuki współczesnej i dawnej, czego przykładem jest cykl zapoczątkowany zwiedzeniem ekspozycji *"Tylman z Gameren - Holender z pochodzenia, Polak z wyboru"* w Zamku Królewskim.

„Zachęta” organizowała również wycieczki mające na celu zapoznanie także młodych odbiorców z interesującymi wystawami m.in.: Andrzeja Pawłowskiego, Nan Goldin, Wojciecha Fangora w Centrum Sztuki Współczesnej „Zamek Ujazdowski” czy "Modny świat XVIII wieku" i wystawą monograficzną Tadeusza Makowskiego w Muzeum Narodowym w Warszawie. Wycieczki połączone były z prelekcją i zwiedzaniem całych obiektów. Przedsięwzięcia te zostały zrealizowane ze środków własnych „Zachęty”.

Bardzo bogaty program edukacyjny przygotowało również Centrum Sztuki Współczesnej „Zamek Ujazdowski”. W ramach *Laboratorium Edukacji Twórczej* odbywają się tam zorganizowane grupowe wyjazdy młodzieży i dzieci w celu realizacji różnorodnych działań

edukacyjnych. W roku 2003 zrealizowano 4 warsztaty wyjazdowe, na których realizację fundusze pozyskano od sponsorów.

Działań o podobnym zakresie edukacyjnym, lecz utrzymanych w kanonie sektorowej tematyki obszarów wiejskich podjęło się w roku 2003 **Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi**, przeznaczając na kształcenie ustawiczne z zakresu m.in. agroturystyki, ekologii i dziedzictwa kulturowego wsi kwotę 722.000 zł.

I.5.5. Umożliwienie rozwijania i doskonalenia umiejętności językowych dzieciom i młodzieży uzdolnionej językowo.

Od ponad 46 lat **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** organizuje letnie obozy językowe dla dzieci i młodzieży szkolnej. W 2003 roku zorganizowanych zostało 35 obozów językowych, wyspecjalizowanych w praktycznym nauczaniu najpopularniejszych języków obcych. Na ich realizację Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu przeznaczyło środki finansowe w wysokości 3.878.434 zł, a w obozach uczestniczyło 3.530 uczniów ze szkół polskich.

W 2003 roku zorganizowano:

- 26 obozów z językiem angielskim (w tym 4 dla uczniów klasy V-VI szkoły podstawowej),
- 7 dla uczniów klasy I–III gimnazjum,
- 15 dla uczniów klasy I-IV szkoły średniej), 3 obozy z językiem francuskim,
- 3 obozy z językiem niemieckim,
- 2 obozy z językiem rosyjskim,
- 1 obóz z językiem hiszpańskim.

Letnie obozy językowe zorganizowano w bazie lokalowej wybranych placówek oświatowych, które zostały wytypowane przez kuratoria oświaty. Były to m.in.: bursy, internaty szkolne i międzyszkolne, specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze, centra kształcenia, ośrodki dokształcania i doskonalenia kadr.

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu systematycznie z roku na rok poszerza ofertę dla dzieci i młodzieży oraz dofinansowuje tę formę wypoczynku, połączoną z doskonaleniem znajomości języków obcych. Inicjatywa ta jest szczególnie cenna ze względu na możliwość uczestniczenia w obozach językowych młodzieży wiejskiej i z małych miast. Obozy te stanowią także jedną z form pomocy dzieciom i młodzieży uzdolnionej językowo, często pochodzących z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. Są formą wypoczynku, która również przyczynia się do wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.

I.5.6. Umożliwienie dzieciom i młodzieży polskiej na stałe zamieszkałej poza granicami kraju udziału w koloniach polonijnych, zorganizowanych w Polsce.

Od wielu lat **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** dofinansowuje i wspiera wypoczynek letni organizowany w formie kolonii i obozów polonijnych z udziałem dzieci pochodzenia polskiego, zamieszkałych poza granicami naszego kraju.

W 2003 roku zadanie zagospodarowania czasu letniego dzieci i młodzieży polonijnych zlecono przede wszystkim Stowarzyszeniu „Wspólnota Polska”, które od dziewięciu lat zajmuje się organizacją kolonii i obozów polonijnych na zlecenie Ministerstwa Edukacji

Narodowej i Sportu. Niemniej jednak w realizacji tego zadania uczestniczyło wiele innych organizacji, w tym m.in.: Związek Harcerstwa Polskiego, Organizacja „Caritas Polska”, Stowarzyszenie Polska-Wschód, Stowarzyszenie „Parafiada”, Fundacja Pomocy Dzieciom z Grodzieńszczyzny, Stowarzyszenie Ochotniczych Hufców Pracy, Europejskie Centrum Młodzieży i Rozwoju Demokracji Lokalnej, Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej.

Na organizację kolonii polonijnych w 2003 roku Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu wydatkowało ogółem 2.254.000 zł. W ramach tej kwoty dofinansowano pobyt na koloniach i obozach polonijnych ok. 9.000 dzieci i młodzieży.

I.5.7. Edukacja do rekreacji i aktywnego wypoczynku.

W 2003 roku, na realizację zadania „Sportowe Wakacje” **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** przeznaczyło kwotę 6.914.373 zł, która częściowo pochodziła ze środków specjalnych z dopłat do gier liczbowych. W ten sposób dofinansowano wypoczynek 21.448 osób, głównie uczniów zrzeszonych w uczniowskich klubach sportowych oraz stowarzyszeniach kultury fizycznej. W ramach tej akcji odbyło się 418 obozów sportowych i sportowo-rekreacyjnych, które trwały 12-14 dni, a ich organizatorami były 32 polskie związki sportowe i 21 stowarzyszeń kultury fizycznej.

Obozy organizowane były w takich miejscach, aby umożliwić uczestnikom, oprócz szkolenia sportowego, uczestniczenie w urozmaiconych zajęciach, mających na celu regenerację sił po całorocznej nauce w szkole. Program sportowy uzupełniały: zabawy i gry rekreacyjne, konkursy i turnieje oraz różne formy zajęć kulturalno-rozrywkowych i turystycznych.

Ponadto dzięki wsparciu **Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu** odbyła się kolejna - IX edycja „Sportowego Turnieju Miast i Gmin”. Podczas turnieju w różnorodnych formach zajęć i zawodów sportowo-rekreacyjnych wystartowało łącznie 3.114.482 osób z 428 miast i gmin wszystkich szesnastu województw.

Jedną z nagród, dla dziesięciu pierwszych miast w każdej grupie, było dofinansowanie obozów sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży, w wysokości 15.000 zł dla każdego miasta. Środki te zaplanowane zostały na organizację 14 dniowych obozów dla dzieci i opiekunów, których liczba dzięki wsparciu sponsorów wzrosła do 2.608 osób. Łącznie na powyższe zadanie przeznaczona została kwota 750.000 zł.

I.5.9. Propagowanie krajoznawstwa i turystyki w szkołach.

W ramach realizacji tego zadania z inicjatywy **Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu** przeprowadzono 3 konkursy:

- Konkurs „Na najlepiej działające koło „ogniwo” krajoznawczo-turystyczne” został zorganizowany przy współpracy z Zarządem Głównym Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Zadaniem konkursu jest popularyzowanie uprawiania turystyki krajoznawczej i kwalifikowanej wśród dzieci i młodzieży szkolnej.

W ten sposób wpływa się na rozwój, doskonalenie oraz popularyzację form i metod młodzieżowej działalności turystycznej poprzez wyłonienie i nagradzanie najlepszych, najaktywniejszych turystycznie grup dzieci i młodzieży. Ponadto inspiruje się dzieci i młodzież do organizowania szkolnych kół krajoznawczo-turystycznych, pobudzających młodzież do czynnego i świadomego uczestnictwa w krajoznawstwie i turystyce szkolnej.

- Konkurs „Na najlepiej zorganizowany obóz wędrowny „Szlakiem Szkolnych Schronisk Młodzieżowych” przygotowany został przy współpracy z Zarządem Głównym Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych. Celem konkursu jest inspirowanie i pogłębianie w istotny sposób współpracy szkół ze szkolnymi schroniskami młodzieżowymi. Schroniska młodzieżowe oraz ich programy edukacyjno-wychowawcze pomagają w istotny sposób upowszechnić i uatrakcyjnić formy taniej turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży. W ramach konkursu zaprezentowane zostały ciekawe programy krajoznawczo-turystyczne.
- Konkurs „Ferie na sportowo, kulturalnie, bezpiecznie i zdrowo”- X edycja. Do konkursu przystąpili organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży w miejscu zamieszkania, m.in. szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadpodstawowe, placówki opiekuńczo-wychowawcze, organizacje pozarządowe itp. Celem tego konkursu było zaktywizowanie organizatorów wypoczynku, rodziców, dzieci i młodzieży do opracowania i przeprowadzenia atrakcyjnych, kulturalnych, bezpiecznych i zdrowych form wypoczynku w miejscu zamieszkania w okresie ferii zimowych.

Na całość tego zadania w 2003 roku przeznaczona została kwota w wysokości 106.360 zł.

W ramach upowszechniania krajoznawstwa i turystyki w szkołach **Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej** dofinansowało w 2003 roku XXXI Centralny Finał Ogólnopolskiego Młodzieżowego Turnieju Turystyczno – Krajoznawczego. Ostatni etap turnieju objął 306 uczniów szkół podstawowych i średnich, zaś zakres dotyczył: konkursu krajoznawczego, konkursu wiedzy turystycznej i topograficznej, konkursu – Turystyczne ABC, kolarskiego tor przeszkód, turystycznego marszu na orientację, konkursów – Samarytanka i Karta do kroniki. Na ten cel wydatkowano kwotę 35.000 zł.

II. SZKOLENIE I DOSKONALENIE KADR DLA TURYSTYKI I WYPOCZYNKU DZIECI I MŁODZIEŻY.

II.1. Szkolenie społecznych kadr organizacji pozarządowych zajmujących się organizowaniem turystyki dzieci i młodzieży.

W 2003 roku **Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej** przyznało dotację w kwocie 44.450 zł na zorganizowanie specjalistycznych szkoleń z zakresu rozwoju turystyki dzieci i młodzieży, a mianowicie:

- „Spotkania europejskie młodzieży” – w spotkaniu zorganizowanym przez PTSM w Warszawie uczestniczyło 106 osób, głównie młodzieży. Celem spotkania było przybliżenie uczestnikom zadań i funkcji turystyki międzynarodowej zwłaszcza w kontekście wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, możliwości swobodnego podróżowania i wykorzystania do tego celu wiedzy o zagranicznych instytucjach działających na rzecz środowiska młodzieżowego, międzynarodowego rynku turystycznego oraz międzynarodowego rynku pracy w dziedzinie turystyki.
- XIII Letni Ogólnopolski Szkoleniowy Obóz Młodzieżowy na uprawnienia „Młodzieżowego Organizatora Obozu Wędrownego” - zorganizowany przez PTSM w Warszawie. Celem obozu było przekazanie uczestnikom, 47 osobom, wiedzy

teoretycznej i umiejętności organizatorskich przy programowaniu, organizowaniu i prowadzeniu obozów wędrownych.

- „Forum Turystyki – turystyka dzieci i młodzieży w polityce turystycznej regionu” – zorganizowane zostało przez Małopolską Organizację Turystyczną, w celu wspierania rozwoju tego rodzaju turystyki. W Forum uczestniczyło 147 przedstawicieli: Regionalnych i Lokalnych Organizacji Turystycznych, ogólnopolskich organizacji turystycznych, kuratoriów oświaty oraz gmin z obszaru Polski południowo-wschodniej.

II.2. Szkolenie kadr dla potrzeb placówek wypoczynku dzieci i młodzieży (wychowawcy kolonijni, pracownicy administracyjni itp.).

Mając na uwadze bezpieczeństwo i prawidłową organizację przedsięwzięć turystycznych **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** dofinansowało szereg kursów i szkoleń z zakresu turystyki szkolnej, w których wzięło udział 4.976 osób, w większości nauczycieli.

Były to m.in.: szkolenie opiekunów szkolnych kół PTSM, kursy dla nauczycieli na uprawnienia „Kierownika obozu wędrownego”.

Podczas kursów uczestnicy zapoznali się z zasadami organizacji różnych form turystycznych, bezpieczeństwa i higieny w turystyce oraz celami, zadaniami i formami działalności krajoznawczo turystycznej w szkole. Kursy realizowane były w formie wykładów, zajęć seminaryjnych i ćwiczeń praktycznych. Podstawową zaletą wielu z nich było połączenie zajęć teoretycznych z praktyczną organizacją różnych form turystycznych w terenie.

II.3. Przygotowanie ramowych programów szkolenia nauczycieli w zakresie organizacji turystyki w szkole i wykorzystania turystyki w procesie nauczania z uwzględnieniem zagadnień oświaty sanitarnej i zachowań prozdrowotnych.

Ważnym działaniem dla rozwoju turystyki dzieci i młodzieży było zorganizowanie przez **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu**, przy współpracy z Polskim Towarzystwem Schronisk Młodzieżowych, konferencji pt. *„Organizacje pozarządowe partnerem szkoły w realizacji zadań z zakresu krajoznawstwa i turystyki dzieci i młodzieży”*.

Konferencja ta miała na celu wypracowanie zasad współpracy szkół i placówek oświatowych z organizacjami działającymi w obszarze krajoznawstwa, turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży. Uczestnikami konferencji byli nauczyciele krajoznawcy, przedstawiciele stowarzyszeń i organizacji, wizytatorzy do spraw turystyki dzieci i młodzieży. Łącznie wzięło w niej udział 61 osób.

III. WSPARCIE DLA ROZWOJU INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ I REKREACYJNEJ.

III.1. Baza edukacyjno turystyczna na terenie parków narodowych i lasów państwowych.

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych (DGLP) przeznaczyła na leśną działalność edukacyjną w 2003 roku łącznie około 3.000.000 zł.

Z Funduszu Leśnego wydatkowano kwotę 2.100.000 zł na tworzenie, utrzymanie i wyposażenie:

- ośrodków edukacyjnych,
- izb leśnych,
- ścieżek przyrodniczych.

Natomiast ze środków Budżetu Państwa przeznaczono 900.000 zł na finansowanie następujących zadań:

- wydawnictwa edukacyjne (foldery, mapy, przewodniki dydaktyczne),
- materiały dydaktyczne (niezbędne do prowadzenia edukacji dzieci i młodzieży),
- ścieżki i miejsca edukacyjne (tworzenie i utrzymanie),
- środki dydaktyczne (tzn. tablice edukacyjne – także w terenie, plansze, modele, filmy, publikacje, eksponaty związane z edukacją leśną, sprzęt do obserwacji i pomiarów: lornetki, lupy),
- sprzęt audiowizualny.

Ponadto na działalność edukacyjną w Lasach Państwowych wydatkowane są środki własne nadleśnictw oraz środki finansowe z innych źródeł, lecz obecnie nie są znane zbiorcze rzeczywiste kwoty tych wydatków.

Krajowy Zarząd Parków Narodowych nadzorował program udostępniania turystycznego parków narodowych. Polegał on na udostępnianiu określonych miejsc i szlaków turystycznych do zwiedzania i wypoczynku, w formie turystyki pieszej, rowerowej, spływów kajakowych, turystyki narciarskiej i in., której zasadniczym odbiorcą są dzieci i młodzież.

W celu odciążenia turystycznego, parki narodowe podejmowały próby skierowania rozwoju bazy i terenów turystycznych do otulin. Tym niemniej parki narodowe podejmowały niezbędne prace na terenie parków m.in. remont i budowa szlaków turystycznych, schronów.

W 2003 roku różnorodna działalność turystyczna w parkach narodowych prowadzona była głównie w ramach własnych, ograniczonych środków finansowych, które wydatkowano, podobnie jak w latach ubiegłych, odpowiednio na:

- udostępnienie turystyczne – ok. 5.000.000 zł,
- wydawnictwa – ok. 1.000.000 zł,
- edukację – ok. 3.000.000 zł.

Na terenie parków narodowych funkcjonowało w 2003 roku ogółem ok. 2,8 tys. km szlaków turystycznych, 100 ścieżek edukacyjnych, 40 schronisk, 180 schronów, które były wykorzystywane podczas ok. 5000 różnych imprez edukacyjnych.

W 2003 roku **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** dofinansował realizację programów edukacji ekologicznej oraz wyposażaniu w sprzęt i pomoce dydaktyczne w ośrodkach edukacyjnych na terenach parków narodowych, parków

krajobrazowych, leśnych kompleksów promocyjnych oraz w regionalnych centrach edukacyjnych kwotą ok. 9.000.000 zł.

Ponadto wsparcie z Funduszu w utrzymaniu, doposażeniu i rozpropagowaniu baz noclegowo-sanitarnych w ośrodkach edukacyjno-turystycznych na terenach parków narodowych i lasów państwowych uzyskało 6 projektów na kwotę ok. 2.500.000 zł.

Fundusz dofinansował także, kwotą 55.800 zł, wydanie pakietu edukacyjnego "Program ścieżki edukacyjnej dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum".

III.3. Wsparcie inwestycji o funkcjach rekreacyjno – sportowych w obiektach wykorzystywanych na ośrodki wypoczynku dzieci i młodzieży, schroniskach PTSM itp., określonych w wojewódzkich wieloletnich programach rozwoju bazy sportowej, uchwalonych przez sejmiki wojewódzkie.

Dofinansowanie remontów, modernizacji lub budowy bazy rekreacyjno - sportowej, w ramach tego zadania, realizowane jest przez **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** ze środków z dopłat do stawek w grach liczbowych realizowanych przez Totalizator Sportowy.

Środki te co roku wykazywane są w „Informacji o stanie realizacji zadań zapisanych w dokumencie rządowym „Strategia rozwoju turystyki w latach 2001-2006”. Dlatego w celu uzyskania rzeczywistego obrazu finansowania Programu ustalono, iż od roku 2003 zadanie to będzie uwzględniane tylko w realizacji „Strategii...”, co znalazło odzwierciedlenie w „Propozycji zmian zapisów „Międzyresortowego programu rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży na lata 2001-2006”.

III.4. Wspieranie rozwoju wiejskiej bazy noclegowej, która w coraz szerszym zakresie stanowi miejsce taniego wypoczynku dzieci i młodzieży.

Z zaproponowanej w 2003 roku przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz współpracujące banki linii kredytowej z dopłatami do oprocentowania skorzystało 128 kredytobiorców, zaciągając zobowiązania na kwotę 8.184.000 zł. Kredyty te przeznaczone były na remonty, modernizację lub adaptację budynków na pokoje gościnne, a czterech wnioskodawców zainwestowało także w urządzenie pól namiotowych. Poziom dopłat Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa do tych kredytów wyniósł w układzie kosztowym 65.200 zł.

Inną formą wsparcia, przy rozwoju wiejskiej bazy noclegowej była pomoc finansowa w ramach Działania 4 Programu SAPARD. Do 31 grudnia 2003 roku, w ramach Schematów 4.1, 4.2, 4.3 – wsparcie inwestycji w zakresie turystyki wiejskiej i agroturystyki, wsparcie przedsięwzięć w zakresie usług turystycznych, w tym z zakresu publicznej infrastruktury turystycznej na obszarach wiejskich - złożono łącznie 707 wniosków na kwotę 54.206.000 zł.

IV. ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA TURYSTYKI I WYPOCZYNKU DZIECI I MŁODZIEŻY.

IV.1. Wspieranie działań, mających wpływ na poprawę bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w miejscach zorganizowanego wypoczynku

Szczegółowe zasady organizacji turystyki szkolnej, w tym wycieczek zagranicznych, w celu poprawy bezpieczeństwa najmłodszych uczestników turystyki, określiło rozporządzenie **Ministra Edukacji Narodowej i Sportu** z dnia 8 listopada 2001 roku (Dz. U. Nr 135, poz. 1516).

Nadzór nad placówkami wypoczynku, podobnie jak w latach ubiegłych, sprawowany był na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 21 stycznia 1997 roku, które dotyczy wszystkich organizatorów wypoczynku dzieci i młodzieży. W powyższym względzie bezpośredni nadzór nad przebiegiem wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej sprawują kuratorzy oświaty, którzy zadania wynikające ze sprawowania nadzoru nad prawidłową organizacją bezpiecznej turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży omawiali na konferencjach i naradach z wizytatorami oraz organizatorami turystyki dzieci i młodzieży.

W 2003 roku **Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej**, w ramach priorytetowych działań z zakresu dbałości o bezpieczeństwo ruchu turystycznego, dofinansowało wytyczenie, znakowanie i konserwację szlaków turystycznych na ogólną kwotę 1.040.000 zł. W ramach tej kwoty utworzono 14.511,5 km nowych szlaków, natomiast konserwacji poddano 1.753 km.

W podjętych w tej mierze działaniach skoncentrowano się przede wszystkim na trasach nizinnych, górskich i rowerowych, a także narciarskich, tematycznych i jeździeckich. Głównym partnerem Ministerstwa przy rozwoju tego typu infrastruktury turystycznej było Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, zarówno Zarząd Główny, jak i oddziały terenowe.

W wyniku podpisanego w 2003 roku porozumienia pomiędzy Ministrem Edukacji Narodowej i Sportu oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie współdziałania w realizacji programu „Bezpieczna Polska – Bezpieczne Dziecko” do poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w czasie wakacji włączyła się również **Państwowa Straż Pożarna**.

Niezależnie od porozumienia, w ciągu całego okresu sprawozdawczego 2003 roku Państwowa Straż Pożarna przeprowadziła czynności kontrolno-rozpoznawcze w 3106 placówkach wypoczynku dzieci i młodzieży. Skontrolowano 4718 obiektów, w których stwierdzono 3295 nieprawidłowości, które dotyczyły m.in.:

- okresowych badań instalacji użytkowych – 866 nieprawidłowości,
- wyposażenia obiektów w gaśnice i ich konserwacji – 485 nieprawidłowości,
- drożności dróg ewakuacyjnych – 391 nieprawidłowości,
- warunków ewakuacji mogących spowodować zagrożenie życia ludzi – 363 nieprawidłowości,
- instrukcji bezpieczeństwa pożarowego – 215 nieprawidłowości.

W celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości komendy Państwowej Straży Pożarnej wydały 938 decyzji administracyjnych, w tym 9 zakazujących eksploatacji obiektów, oraz skierowały 248 wystąpień do innych organów.

Na podstawie przeprowadzonych czynności kontrolno-rozpoznawczych stwierdzono, że stan bezpieczeństwa pożarowego w kontrolowanych placówkach, w stosunku do roku 2002 uległ nieznacznej poprawie.

IV.2. Zapewnienie odpowiednich warunków zdrowotnych i sanitarnych dla wszelkiego rodzaju form wypoczynku dzieci i młodzieży

W 2003 roku **Państwowa Inspekcja Sanitarna** skontrolowała 9.978 placówek wypoczynku dla dzieci i młodzieży, w tym 6.858 placówek wypoczynku letniego oraz 3.120 placówek wypoczynku zimowego. Z różnego rodzaju form wypoczynku w tych placówkach skorzystało 906.443 dzieci i młodzieży, co oznacza wzrost w porównaniu z rokiem 2002 o 75.210 młodych turystów.

Wypoczynek dzieci i młodzieży organizowany był zarówno w miejscu zamieszkania, jak i w różnego rodzaju formach wyjazdowych. Podobnie jak w latach ubiegłych, wypoczynek w miejscu zamieszkania organizowany był na bazie szkolnych świetlic, bibliotek, sal sportowych, pracowni komputerowych, klubów osiedlowych czy domów kultury. Natomiast formy wyjazdowe wypoczynku dotyczące kolonii oraz obozów organizowane były na bazie obiektów stałych takich jak: szkoły, internaty, schroniska młodzieżowe i ośrodki wczasowe.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej kontrolując placówki wypoczynku dla dzieci i młodzieży zwrócili uwagę na warunki pobytu w nich uczestników. Uchybienia ogółem stwierdzono w zakresie:

- zaniedbania porządku i czystości w 1,4 % placówek,
- złej jakości wody w 0,3 % placówek,
- nieprawidłowego postępowania z odpadami stałymi i ze ściekami, odpowiednio w 0,03 % i 0,3 % placówek.

Podczas kontroli placówek wypoczynku dla dzieci i młodzieży zwrócono również uwagę na stan sanitarny bloku żywienia. Uchybienia odnotowano ogółem w 3,4 % placówek (w 2002 roku – 4,1 %). Natomiast nieprawidłowe jadłospisy stwierdzono ogółem w 2,5 % placówek.

Na podstawie przeprowadzonych kontroli stwierdzono, iż warunki pobytu dzieci i młodzieży w placówkach wypoczynku ulegają ciągłej poprawie.

IV.3. Przeciwdziałanie patologiom społecznym, a szczególnie alkoholizmowi i narkomanii.

Podczas wakacji w 2003 roku **Policja** prowadziła szereg działań, które miały na celu zapewnienie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Całość ogólnopolskich przedsięwzięć była prowadzona pod nazwą „Bezpieczne wakacje 2003”, mająca na celu zapewnienie spokojnego wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej, minimalizowanie zagrożeń oraz szeroko pojęta edukacja, dotycząca właściwych zachowań w różnych sytuacjach, związanych z okresem wakacyjnym.

Przez cały okres wakacyjny 2003 roku funkcjonariusze Policji dokonywali kontroli miejsc, w których wypoczywały dzieci i młodzież. W lipcu i sierpniu 2003 roku skontrolowano łącznie 2.258 obozów, 2.238 kolonii, 1.878 półkolonii, 7.375 pól namiotowych i biwakowych, 22.559 kąpielisk i akwenów wodnych, 5.493 ośrodków wczasowo-wypoczynkowych oraz 9.096 innych miejsc wypoczynku.

W 210 przypadkach stwierdzono brak właściwego zabezpieczenia obiektów pod względem technicznym (w 2002 roku – 125). Polepszyła się natomiast sytuacja pod względem

zabezpieczenia sanitarnego – uchybienia stwierdzono w 128 przypadkach (w 2002 roku – 164).

Ze względu na coraz częściej występujące przypadki niedopełniania przez osoby dorosłe obowiązków opiekuńczych względem dzieci i młodzieży, zaniedbywania ich oraz licznych przypadków krzywdzenia najmłodszych, policjanci położyli szczególny nacisk na rozpoznawanie i odpowiednie reagowanie w takich okolicznościach. Ogółem w skali kraju w okresie wakacji stwierdzono 735 tego typu przypadków.

W przypadkach stwierdzenia u nieletnich przejawów demoralizacji oraz zachowań niezgodnych z zasadami współżycia społecznego, specjaliści ds. nieletnich przeprowadzali rozmowy profilaktyczno-ostrzegawcze. W sumie podczas wakacji 2003 roku przeprowadzono 21.524 rozmowy. Dwie trzecie z nich przeprowadzono z nieletnimi, pozostałe zaś z ich rodzicami bądź opiekunami. Miały one na celu zbadanie sytuacji rodzinnej nieletnich oraz wyeliminowanie niebezpiecznych oraz niezgodnych z prawem zachowań.

Mimo starań o zapewnienie maksymalnego bezpieczeństwa dzieci i młodzieży podczas podróży wakacyjnych roku 2003, poprzez kontrole stanu technicznego autobusów oraz sprawdzanie trzeźwości kierujących, zanotowano wyższą niż w 2002 roku liczbę wypadków drogowych, z udziałem dzieci do lat 14 – 1.598 (w 2002 roku – 1.037).

Niestety niepokojącym zjawiskiem była także rosnąca liczba ujawnianych nieletnich pozostających pod wpływem alkoholu. Spośród tej grupy nieletnich doprowadzono do izb wytrzeźwień o połowę mniej tych osób w porównaniu z okresem wakacyjnym roku 2002. Natomiast liczba ujawnionych nieletnich pod wpływem środków odurzających jest podobna do zanotowanej w roku 2002. W 2003 roku w ramach eliminowania tych zagrożeń działania Policji wspierane były przez **Straż Graniczną**.

Wśród innych niekorzystnych zjawisk obserwowanych całorocznie, a nasilających się podczas przerw w nauce szkolnej, są prostytucja i żebractwo nieletnich. W omawianym okresie ujawniono 31 przypadków prostytucji – 16 z nich dotyczyło dziewcząt, a 15 chłopców. Żebractwem trudniły się zaś podczas ubiegłorocznych wakacji 72 młode osoby.

IV.4. Upowszechnianie wiedzy na temat prawidłowej organizacji turystyki i wypoczynku dla dzieci i młodzieży oraz kwalifikacji kadr.

Pomimo zakończenia w 2002 roku realizacji zadania I.3.2. *Wsparcie działalności wydawniczej (zamówienia, konkursy, promocja)*, a w związku z dużym zainteresowaniem poradnikiem pn. „*Krajoznawstwo i Turystyka w szkole*” **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** dofinansowało II wydanie tej publikacji, w nakładzie 8.000 egzemplarzy. Wydawnictwo przygotowane w 2002 roku przez Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego omawia między innymi istotę krajoznawstwa i turystyki szkolnej, zadania dydaktyczno-wychowawcze dla szkół w tym zakresie, a także zasady organizacji i prowadzenia wycieczek szkolnych oraz przepisy prawne regulujące ten obszar działalności. Poradnik przeznaczony jest dla nauczycieli, dyrektorów szkół oraz innych organizatorów turystyki szkolnej i wypoczynku dzieci i młodzieży.

PODSUMOWANIE

1. Z obowiązującego w 2003 roku harmonogramu realizacji większość zadań została zrealizowana. Natomiast do grupy zadań, których realizacja nie została podjęta należy zaliczyć przede wszystkim zadania programowe tj.:
 - I.5.1. Programy wspomagające edukację;
 - I.5.2. Edukacja ekologiczna. Wspieranie działań organizacji pozarządowych, realizujących projekty związane z turystyką dzieci i młodzieży;
 - I.5.8. Edukacja w zakresie profilaktyki i niedostosowania społecznego.

Część tych działań, które nie zostały podjęte w 2003 roku, była realizowana w innych okresach sprawozdawczych, lecz nie są dalej kontynuowane.

2. Ponadto w odniesieniu do pozostałych zadań, przeznaczonych do realizacji w 2003 roku, należy stwierdzić, iż nie zawsze zapisy Programu były urzeczywistniane przez podmioty bezpośrednio za nie odpowiedzialne. Taki stan faktyczny powoduje niejasną sytuację w podziale odpowiedzialności za realizację Programu i prowadzi do ograniczania jego skuteczności.
3. Spośród wszystkich określonych na rok 2003 zadań działalność resortów skupiła się przede wszystkim na wsparciu różnych form turystyki i wypoczynku, działalności edukacyjnej oraz rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Nie oznacza to jednak, iż zaniedbano pozostałe obszary działania. Przykładowo w dziedzinie zapewnienia bezpieczeństwa turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży instytucje podległe Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji zaangażowały się w proces realizacji Programu, rozszerzając, w sposób znaczący, przypisany zakres zadań.
4. Przy realizacji „Międzyresortowego programu rozwoju...” należy zwrócić uwagę, iż poszczególne resorty – podmioty programu określają w ramach własnych środków budżetowych kwoty na jego realizację, co wyraźnie wyznacza ramy ich działań w odniesieniu do przyjętych zadań.
5. Porównując nakłady na realizację Programu, pochodzące z zasadniczych, stałych źródeł finansowania tj. z budżetów resortów należy zaważyć, iż utrzymują się one na podobnym, rosnącym poziomie. W roku 2003 z budżetów resortów wydano na realizację Programu ok. 81.808.648 zł, natomiast w roku poprzedzającym wydatkowano 72.452.063 zł. (szczegółowy rozkład nakładów w roku 2003 przedstawiają tabele).

Należy przy tym zauważyć, iż w 2002 roku, zgodnie z informacją Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu, uwzględniono w wydatkach poniesionych na realizację Programu kwotę 199.233.500 zł., która pochodziła ze środków z dopłat do stawek w grach liczbowych realizowanych przez Totalizator Sportowy.

6. Do wiodących realizatorów Programu należy zaliczyć resorty w następującej kolejności: Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, Ministerstwo Środowiska oraz Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, które sfinansowały łącznie ok. 96% całkowitych kosztów Programu poniesionych w 2003 roku.
7. Najważniejszym wskaźnikiem realizacji zadań „Międzyresortowego programu rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży na lata 2001-2006” jest wzrostowa tendencja uczestnictwa dzieci i młodzieży. W sposób bezpośredni w turystyce i wypoczynku w roku 2003 uczestniczyła grupa ok. 17% tj. 1.604.771 dzieci i młodzieży. W całkowitej ocenie skali oddziaływania Programu należy zauważyć, iż działaniami resortów objęto ok. 49% tj. 4.716.638 wszystkich dzieci i młodzieży w Polsce.

WNIOSKI

Turystyka dzieci i młodzieży spełnia nieocenioną, wyjątkowo wszechstronną rolę we współczesnych, nowoczesnych społeczeństwach. Wśród najistotniejszych funkcji turystyki dzieci i młodzieży należy wymienić aspekty:

- edukacyjne i poznawcze (szkolne wycieczki edukacyjne i krajoznawcze),
- zdrowotne i rekreacyjne (aktywny wypoczynek, „zielone szkoły”, kolonie i zimowiska),
- wychowawcze i społeczne (imprezy turystyki kwalifikowanej, obozy wędrowne, wyjazdy integracyjne).

W związku z tym „Międzyresortowy program rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży na lata 2001-2006” zasługuje na szczególne traktowanie nie tylko jako bieżącego zamierzenia socjalno-wychowawczego, ale jako kluczowego elementu rozwoju turystyki w Polsce. Łącząc różne sfery, które mieści w sobie turystyka, stanowi swoistą inwestycję w przyszłość, o wysokiej społeczno-gospodarczej stopie zwrotu.

Dlatego uwzględniając także informacje uzyskane od resortów współpracujących w ramach „Międzyresortowego programu rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży na lata 2001-2006” należy przede wszystkim:

1. wzmocnić działania na rzecz wyraźnej poprawy sytuacji ekonomicznej rodzin w Polsce, gdyż czynnik ten jest zasadniczą przyczyną wciąż niezadowalającej skali uczestnictwa dzieci i młodzieży w wypoczynku i turystyce;
2. wprowadzić stałe działania edukacyjne w postaci programowej, aby zachęcać dzieci i młodzież do turystyki i wypoczynku, szczególnie w aktywnych, kulturalnych i ekologicznych formach, zwracając uwagę na poznawanie ich najbliższego otoczenia;
3. w większym zakresie wspierać rozwój ekonomicznej bazy noclegowej, w tym skonsolidować działania na rzecz obiektów wykorzystywanych szczególnie przez najmłodszą grupę konsumentów;
4. w szerszym stopniu wspomagać działalność mniejszych, jednakże doświadczonych, organizacji samorządowych, działających zwłaszcza w środowiskach niewydolnych ekonomicznie na wsi i w miastach oraz patologicznych.

Ponadto, na podstawie danych przekazanych przez Komendę Główną Policji, pokazujących, iż w roku 2003 wzrosła o ponad 80 procent ilość tzw. „dzikich” miejsc wypoczynku oraz prawie czterokrotnie liczba placówek nie posiadających zezwolenia na prowadzenie działalności należy kontynuować prace na rzecz ujednoczenia stanu prawnego tego rodzaju turystyki, jak i wzmocnienia jego kontroli.

Jednak zasadniczą kwestią pozostaje dalsza koordynacja działań na rzecz wypoczynku i turystyki dzieci i młodzieży na szczeblu rządowym. W tym względzie należy rozpatrzyć modyfikacje zapisów *Międzyresortowego programu rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży na lata 2001-2006*”, które zostały przedstawione w „*Propozycji zmian...*”.

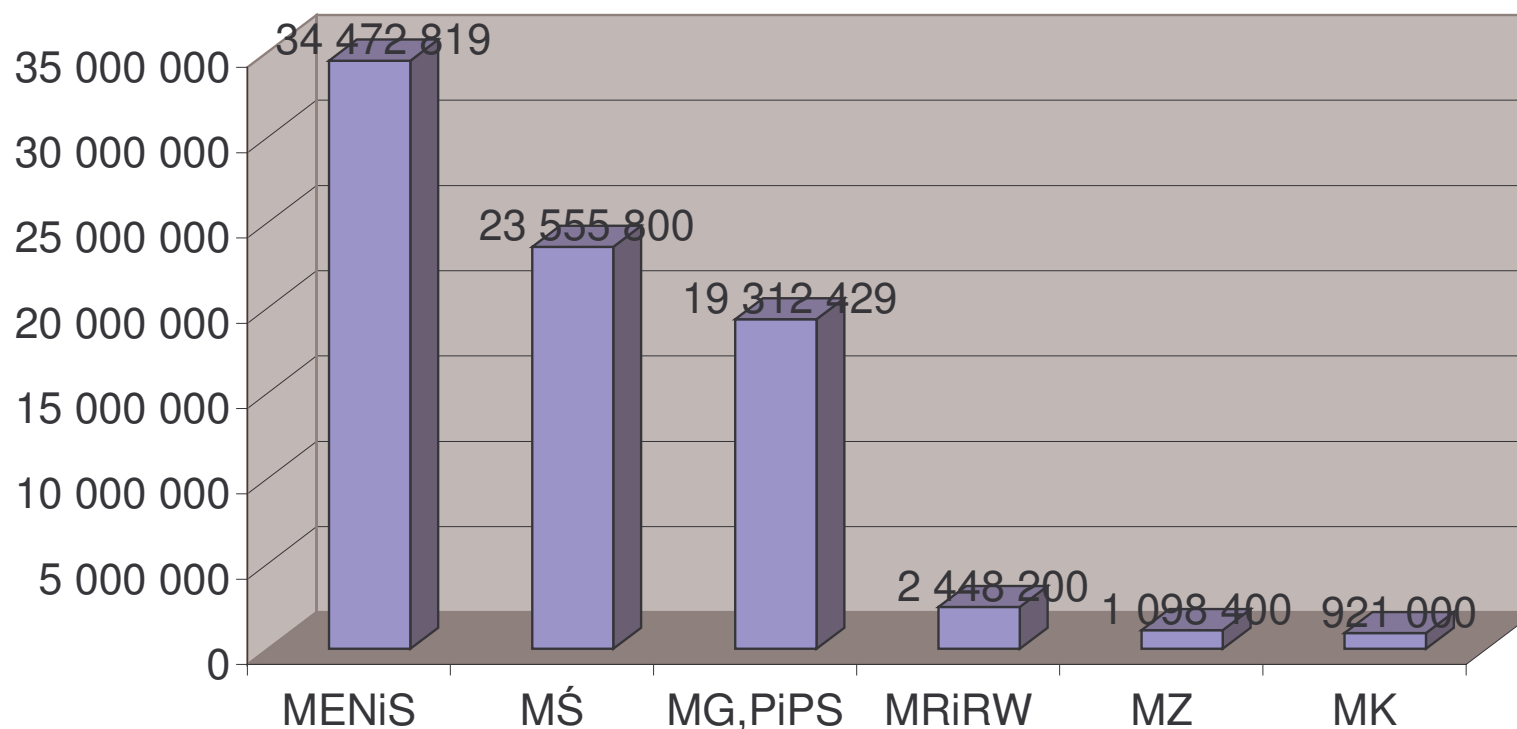
Wielkość nakładów poniesionych na realizację "Międzyresortowego programu turystyki..." w roku 2003 wg resortów (w złotych)

Resort	Wydatki ogółem	Wydatki szczegółowe	Opis
MENiS	34 472 819	269 484 3 520 977 8 953 041 7 725 897 2 254 353 3 878 434 6 914 373 99 900 750 000 106 360	wsparcie różnych form turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży sportowe obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej kolonie nieodpłatne dla dzieci i młodzieży z rodzin najuboższych - Kuratoria Oświaty zadania realizowane na zlecenie Kuratoriów Oświaty wypoczynek polonijny obozy językowe program "Sportowe wakacje" program "Wypoczywam czynnie" wakacyjne obozy sportowo-rekreacyjne propagowanie krajoznawstwa, turystyki w szkołach
MŚ	23 555 800	5 000 000 1 000 000 3 000 000 2 100 000 900 000 9 000 000 2 500 000 55 800	udostępnienie turystyczne wydawnictwa edukacja wspieranie działalności edukacyjnej w ramach Funduszu Leśnego wydawnictwa, materiały dydaktyczne oraz ścieżki i miejsca edukacyjne - Budżet Państwa wspieranie edukacji ekologicznej przez NFOŚiGW wspieranie rozwoju bazy noclegowo-sanitarnej przez NFOŚiGW wydanie pakietu edukacyjnego dla szkół ponadgimnazjalnych przez NFOŚiGW
MG, PiPS	19 312 429	44 450 16 936 033 288 924 214 150 649 200 22 000 44 000 33 672 1 040 000 35 000 5 000	szkolenia kadry turnusy rehabilitacyjne - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych formy aktywizowania postaw proturystycznych raporty dotyczące infrastruktury turystycznej stałe badania statystyczne aktywności turystycznej Polaków opracowania nt. turystyki osób niepełnosprawnych, zwłaszcza dzieci i młodzieży wypoczynek dzieci z terenów wiejskich edukacja ekologiczna wytyczanie, znakowanie i konserwacja szlaków turystycznych upowszechnianie krajoznawstwa i turystyki ogólnopolski Sejmik nt. turystyki osób niepełnosprawnych

MRiRW	2 448 200	1 360 000	impresy sportowy i turystyczne, sportowe obozy szkoleniowe oraz
		104 000	prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych
		722 000	obozy wędrownie oraz sportowo-rekreacyjne
		197 000	kształcenie ustawiczne w zakresie m.in. agroturystyki, ekoturystyki, dziedzictwa wsi
		65 200	konkursy, olimpiady, turnieje
			dopłaty ARiMR do kredytów na inwestycje proturystyczne
MK	921 000	840 000	realizacja "Międzyresortowego programu edukacji kulturalnej" w zakresie działań
		81 000	paraturystycznych wśród dzieci i młodzieży
			realizacja programu "Ginące zawody"
MSWiA	-	-	bez kosztów w ramach działań policji i innych służb
MZ	1 098 400	1 098 400	specjalistyczne turnusy i obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej
PIS	-	-	w ramach działań statutowych

OGÓŁEM 81 808 648

Rozkład wydatków poniesionych przez resorty na realizację "Międzyresortowego programu rozwoju turystyki..." w roku 2003 (w złotych)

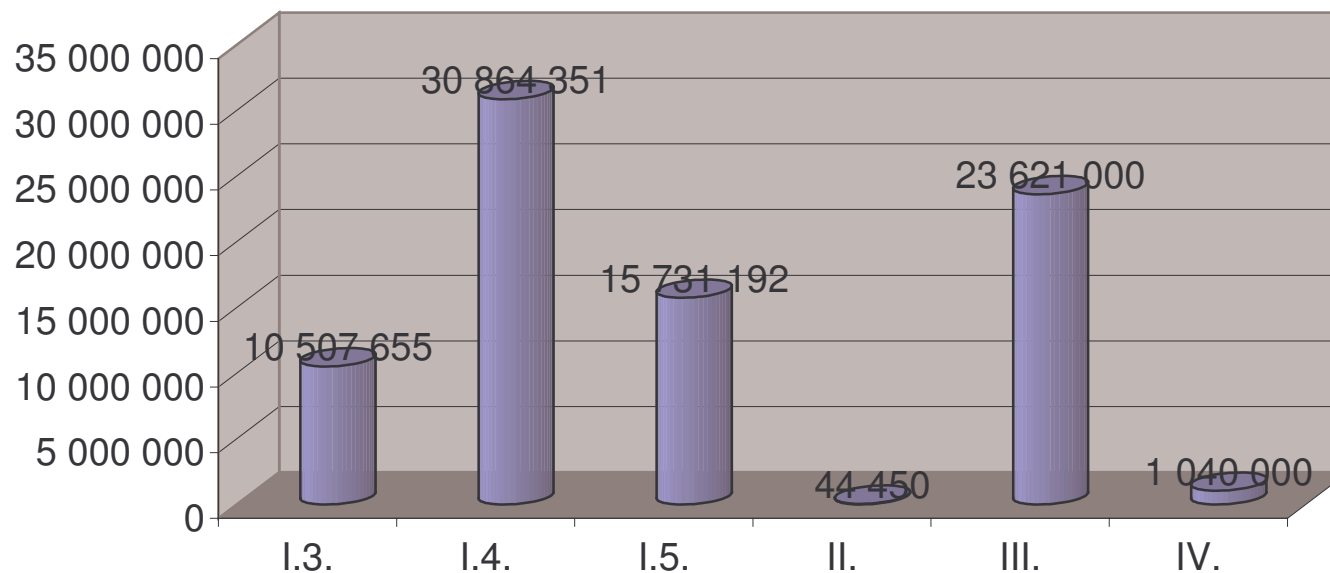
Wielkość nakładów poniesionych na realizację "Międzyresortowego programu turystyki..." w roku 2003 wg zapisanych zadań (w złotych)

Zadanie	Wydatki ogółem	Wydatki szczegółowe	Opis
I. Upowszechnianie udziału dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku.			
I.3. Wsparcie różnych form turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży oraz wybranych działań programowych.			
MENiS		269 484	wsparcie różnych form turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży
		7 725 897	zadania realizowane na zlecenie Kuratoriów Oświaty
MG, PiPS		214 150	raporty dotyczące infrastruktury turystycznej
		649 200	stałe badania statystyczne aktywności turystycznej Polaków
		288 924	formy aktywizowania postaw proturystycznych
MRiRW	10 507 655	1 360 000	impresje sportowe i turystyczne, sportowe obozy szkoleniowe oraz prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych
I.4. Wsparcie organizacyjne i finansowe dla zwiększenia udziału wybranych grup dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku.			
MENiS		3 520 977	sportowe obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej
		99 900	program "Wypoczywam czynnie"
		8 953 041	kolonie nieodpłatne dla dzieci i młodzieży z rodzin najuboższych - Kuratoria Oświaty
MG, PiPS		16 936 033	turnusy rehabilitacyjne - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
		22 000	opracowania nt. turystyki osób niepełnosprawnych, zwłaszcza dzieci i młodzieży
		5 000	ogólnopolski Sejmik nt. turystyki osób niepełnosprawnych
		44 000	wypoczynek dzieci z terenów wiejskich
MZ		1 098 400	specjalistyczne turnusy i obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej
MK		81 000	realizacja programu "Ginące zawody"
MRiRW	30 864 351	104 000	obozy wędrownie oraz sportowo-rekreacyjne
I.5. Działalność edukacyjna wśród dzieci i młodzieży.			
MG, PiPS		33 672	edukacja ekologiczna
		35 000	upowszechnianie krajoznawstwa i turystyki
		840 000	realizacja "Międzyresortowego programu edukacji kulturalnej" w zakresie działań paraturystycznych wśród dzieci i młodzieży
MK		3 878 434	obozy językowe
MENiS		2 254 353	wypoczynek polonijny

MRiRW	15 731 192	6 914 373 750 000 106 360 722 000 197 000	program "Sportowe wakacje" wakacyjne obozy sportowo-rekreacyjne propagowanie krajoznawstwa, turystyki w szkołach kształcenie ustawiczne w zakresie m.in. agroturystyki, ekoturystyki, dziedzictwa wsi konkursy, olimpiady, turnieje
II. Szkolenie i doskonalenie kadr dla turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży.			
	44 450	44 450	szkolenia kadry
III. Wsparcie dla rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.			
MŚ		2 100 000 900 000 5 000 000 1 000 000 3 000 000 9 000 000 2 500 000 55 800	wspieranie działalności edukacyjnej w ramach Funduszu Leśnego wydawnictwa, materiały dydaktyczne oraz ścieżki i miejsca edukacyjne - Budżet Państwa udostępnienie turystyczne - budżet Krajowego Zarządu Parków Narodowych wydawnictwa - budżet Krajowego Zarządu Parków Narodowych edukacja - budżet Krajowego Zarządu Parków Narodowych wspieranie edukacji ekologicznej przez NFOŚiGW wspieranie rozwoju bazy noclegowo-sanitarnej przez NFOŚiGW wydanie pakietu edukacyjnego dla szkół ponadgimnazjalnych przez NFOŚiGW
MRiRW	23 621 000	65 200	dopłaty ARiMR do kredytów na inwestycje proturystyczne
IV. Zapewnienie bezpieczeństwa turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży.			
MG, PiPS	1 040 000	1 040 000	wytyczanie, znakowanie i konserwacja szlaków turystycznych

OGÓŁEM 81 808 648

Struktura wydatków poniesionych na realizację poszczególnych zadań "Międzyresortowego programu rozwoju turystyki..." w roku 2003 (w złotych)

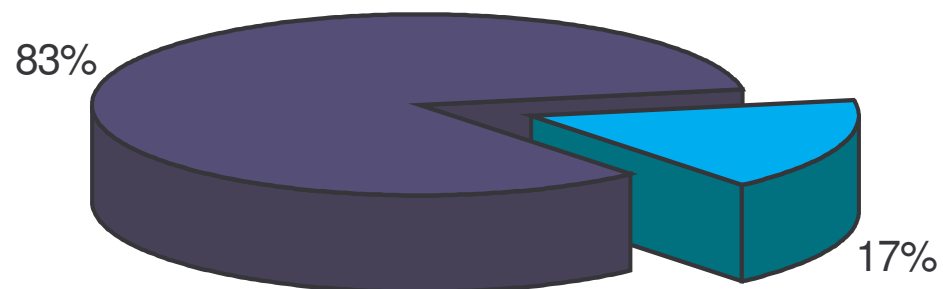

- I.3. Wsparcie różnych form turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży oraz wybranych działań programowych.
I.4. Wsparcie organizacyjne i finansowe dla zwiększenia udziału wybranych grup dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku.
I.5. Działalność edukacyjna wśród dzieci i młodzieży.
II. Szkolenie i doskonalenie kadr dla turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży.
III. Wsparcie dla rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
IV. Zapewnienie bezpieczeństwa turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży.

**Liczba uczestników "Międzyresortowego programu
rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży na lata 2001-2006"**

Zadania	Liczba uczestników ogółem	Liczba dorosłych uczestniczących w programie	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących ogółem	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących bezpośrednio	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących pośrednio
I. Upowszechnianie udziału dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku	4.732.947	13.694	4.719.253	1.604.771	3.114.482
II. Szkolenie i doskonalenie kadr dla turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży	5.184	5.184			
SUMA	4.738.131	18.878	4.719.253	1.604.771	3.114.482

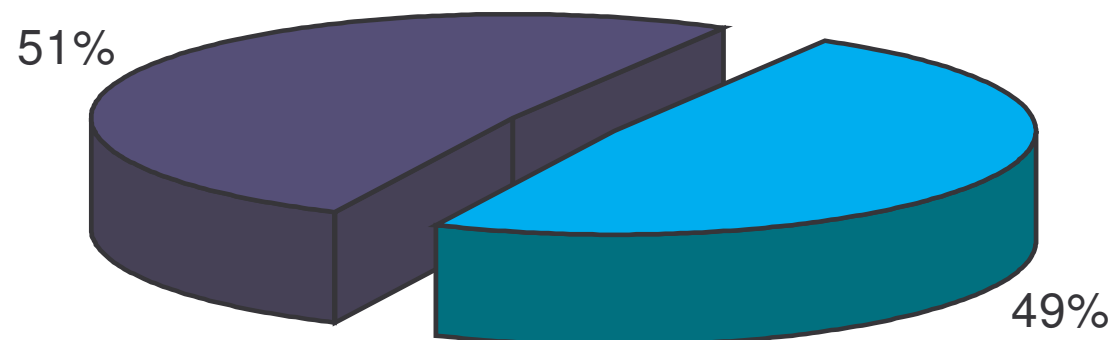
Skala bezpośredniego oddziaływania realizacji zadań "Międzyresortowego programu rozwoju turystyki..." w roku 2003 (rozkład procentowy)

- Grupa dzieci i młodzieży bezpośrednio objętych programem
- Grupa dzieci i młodzieży nie uczestnicząca bezpośrednio w programie

100% = 9.685.837 dzieci i młodzieży (dane GUS za 2004 r.)

Skala całkowitego oddziaływania realizacji zadań "Międzyresortowego programu rozwoju turystyki..." w roku 2003 (rozkład procentowy)

■ Grupa dzieci i młodzieży objęta programem

■ Grupa dzieci i młodzieży nie objętych

100% = 9.685.837 dzieci i młodzieży (dane GUS za 2004 r.)